

Nr 47

Utlåtande i anledning av motioner om anläggande av en rekreationsort i Vindelådalen.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 976 av fröken *Stenberg* och herr *Per Jacobsson* samt II: 1130 av herr *Larsson* i Umeå *m. fl.* hemställes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära att en plan utarbetas syftande till att anlägga en rekreationsort — kurortsanstalt — i Vindelådalen efter de riktlinjer som i motionerna angivits.

Motionärerna anför att lokaliseringens mål är att skapa sysselsättnings- tillfällen i bygder som har förutsättning att vidareutvecklas till ekonomiskt livskraftiga regioner. Lokaliseringsaktiviteten har hittills huvudsakligen varit inriktad på att skapa utrymme för ytterligare arbetstillfällen inom industrin. I någon mån har också turistnäringen uppmärksamats. Däremot har servicesidan ej ägnats något större intresse.

Med hänsyn till såväl medicinska som lokaliseringens politiska synpunkter borde det vara möjligt att utreda förutsättningarna för att på lämplig plats i övre Norrland bygga en rekreationsort med vårdspecialisering. Med hjälp av modern teknik kan attraktiv miljö skapas med infravärmda loggior, simhallar, solarier etc.

Motionärerna anser Vindelns vara lämplig lokaliseringsort för en sådan anstalt. Där finns vacker natur och värdefulla servicefunktioner — bl. a. en läkarstation, som ytterligare kunde byggas ut för att ta hand om dag- och jourvård vid den föreslagna anläggningen. Specialister från Umeå regionsjukhus och Lycksele lasarett kan på mindre än en timme nå Vindelns med bil för kontinuerliga veckomottagningar.

Beträffande personalbehovet erinras om att detta är relativt högt inom alla former av sjuk- och hälsovård. I norra Sverige finns en dold kvinnlig arbetslöshet. Vid en anläggning av den typ som skisserats skulle många arbetstillfällen kunna skapas för kvinnlig arbetskraft. En kurortsanstalt med gäster och en personalstyrka på tillsammans 500—600 personer skulle kunna ge en sysselsättningseffekt, som ungefär motsvarar siffran för det antal årsanställda som nämnts som den sannolika sysselsättningen under en period på 10—15 år vid en utbyggnad av Vindelälven.

I motionerna ges upplysningar om antalet kuranstalter i Västtyskland samt hur anstalterna finansieras. Vidare framhålles att det bör vara möjligt att med hjälp av lokaliseringsmedel anlägga en rekreationsort i Vindelådalen.

Beträffande motiveringen i övrigt torde få hänvisas till motion I: 976.

Remissyttranden

Över motionerna har yttrande inhämtats från socialstyrelsen, riksförsäkringsverket, arbetsmarknadsstyrelsen, länsstyrelsen i Västerbottens län och från rektorsämbetet vid Umeå universitet efter hörande av medicinska fakulteten.

Socialstyrelsen framhåller att det torde bli svårt att rekrytera kvalificerad sjukvårdspersonal till en sjukvårdsanläggning i Vindeln. Däremot anser styrelsen att det ej bör vara något hinder att en kuranstalt för friska personer i behov av vila, motion och rekreation byggs.

Riksförsäkringsverket upplyser att verket lämnar kostnadsfri vård åt personer, som lider av ledgångsreumatism och andra reumatiska sjukdomar. För ändamålet disponerar verket sjukhus i Nynäshamn, Tranås och Åre med sammanlagt omkring 580 vårdplatser. Till sjukhuset i Tranås är knuten en avdelning för betalande patienter det s. k. badhotellet med 90 platser. Hotellet har visat sig mycket eftersökt av personer, som önskat vård — i första hand vid åkommor av förut nämnt slag — utan att vara i behov av egentlig sjukhusvård. Den omständigheten att kurhotellet ligger i anslutning till sjukhuset anses medföra vissa fördelar för såväl sjukhuset som hotellet eftersom man gemensamt kan utnyttja behandlings- och undersökningsresurser. Vårdkostnaderna för både sjukhuset och kurhotellet kan härigenom hållas nere. Avsikten är att i varierande omfattning använda badhotellet för sjukhuspatienter för att åstadkomma ökad flexibilitet i fråga om sjukhusets vårdresurser.

Vad beträffar de praktiska förutsättningarna att placera den av motionärerna tänkta kuranstalten i Vindelådalens framhåller verket följande.

Riksförsäkringsverkets erfarenhet av den sjukvårdande verksamheten ger vid handen att svårigheter kan föreligga att anskaffa läkare, sjuksköterskor, sjukgymnaster, kuratorer, läkarsekreterare m. fl. Så har varit fallet främst i Åre, där det varit mycket svårt att besätta platsen som överläkare och där man såsom underläkare fått och alltjämt har utländska medicine kandidater, som regelmässigt stannar mycket kort tid. Att skaffa övrig personal av nyss angivet slag har likaledes varit mycket svårt, och svårigheterna har inte lättat. Däremot har man inte haft något besvär att skaffa annan personal såsom sjukvårds- och ekonomibiträden. I det hänseendet kan det sägas att sjukhuset torde ha haft viss inverkan på sysselsättningen i en utflytningskommun av Åres karaktär om också inte i någon mera betydande omfattning (antalet hos sjukhuset anställda uppgår till knappt ett sjuttio-tal).

Motionärernas syfte tycks snarast vara att skapa en rekreationsanläggning, som kanske inte så mycket har karaktär av sjukhus av det slag som verket driver i Tranås, Nynäshamn och Åre utan är närmare besläktad med det kurhotell som verket har i Tranås och det fjällhotell som är under byggnad i Åre. Dock synes man lägga huvudvikten vid rekreation. Enligt verkets mening får det anses tveksamt om man under en stor del av året kan konkurrera med internationella kurorter med hänsyn till det svenska klimatets beskaffenhet under t. ex. senhösten och vintern. Därför är det svårt att bedöma om en sådan anläggning har förutsättningar att kunna drivas och skapa sysselsättning åt bygdens befolkning. En anläggning av nu angivet slag skulle i huvudsak innebära en satsning på turism. Detta är i första hand en kommunal fråga. Om — och i så fall i vad mån — staten kunde

tänkas lämna bidrag därtill har riksförsäkringsverket från sina utgångspunkter inte möjligheter att bedöma.

I yttrandet från *medicinska fakulteten vid Umeå universitet* i vilket yttrande *rektorsämbetet vid universitetet* instämmer anför, att en större anläggning i Vindelådalen för rekreation, medicinsk rehabilitering och konvalescentvård, kombinerad med allsidiga motionsanläggningar, avsedda för såväl vinter- som sommaridrotter, tveklöst skulle vara av stor betydelse för sjukvården inom Umeå regionsjukhus upptagningsområde samt för den kliniska forskningen vid medicinska fakulteten i Umeå. Fakulteten tar inte ställning till var i Vindelådalen anläggningen borde placeras, men påpekar bl. a. att Hällsnäs sjukhus borde kunna bilda kärnan i den föreslagna anläggningen.

Länsstyrelsen i Västerbottens län, som överlämnar yttranden från landstingets förvaltningsutskott, länsläkarorganisationen, Västerbottens turisttrafikförbund samt kommunalnämnden i Vindelån, anför för egen del följande.

Motionärerna har föreslagit en rekreationsanläggning i Vindelådalen. Enligt länsstyrelsens mening kan en anläggning av den typ som riksförsäkringsverket bedriver i Åre och Nynäshamn synas väl motiverad i övre Norrland, där en anläggning av sådant slag saknas. Placeras den i en ort i närheten av regionsjukhuset och universitetet i Umeå kan vårdspecialister och medicinsk expertis från dessa institutioner ställas till förfogande. Vindelån ligger med hänsyn härtill väl till. Orten har vidare en omväxlande och vacker natur samt tillfredsställande närservice och boendemiljö.

Samtliga av de av länsstyrelsen hörda instanserna tillstyrker likaså motionerna.

Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) upplyser att lokaliseringsstöd enligt gällande regler kan lämnas för uppförande av turistanläggningar. Till anläggning som helt eller till huvudsaklig del avser vård kan däremot inte lokaliseringsstöd erhållas. Styrelsen har emellertid uttalat sitt intresse för lokaliseringsstöd för komplettering av turistanläggning med sådana anordningar, som möjliggör att anläggningen mellan säsongerna kan disponeras för konvalescentvård. En samverkan mellan turistnäringen och vårdmyndigheterna bör kunna leda till bättre utnyttjande av lämpliga turistanläggningar och därmed till bättre lönsamhet. Styrelsen anser att ett successivt utbyggande av turistnäringen företrädesvis koncentrerad till tätorter lämpade för turism bör leda till det bästa resultatet.

Huruvida Vindelån framför andra orter i Västerbottens kustland bör utbyggas till ett kombinat av turist- och vårdanläggning undandrar sig, framhåller styrelsen, dess bedömande. Motionerna bör kunna överlämnas till sakkunniga för planering av turistanläggningar och friluftsområden m. m. för övervägande.

Utskottet

Motionärernas yrkande innebär att en plan bör utarbetas för anläggning av en kurortsanstalt i Vindelådalen.

I likhet med motionärerna finner utskottet det nödvändigt att sysselsättningstill-

fällen skapas, inte minst i norra Sverige där en stor kvinnlig arbetskraftsreserv finns. Eftersom vattenkraften i Vindelälven ej kommer att byggas ut bör en ökning av arbetstillfällen i Vindelådalen tillgodoses genom andra sysselsättningsobjekt. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att 1967 års riksdag uttalade att Vindelälvens bevarande var att anse som en riksangelägenhet och att önskvärda och bestående lokaliseringspolitiska åtgärder borde vidtas.

Utskottet anser det av motionärerna väckta förslaget om anläggande av en kurortsanstalt i Vindeln beaktansvärt. En sådan anstalt skulle t. ex kunna ge lika stor konstant sysselsättningseffekt som en utbyggnad av Vindelälven skulle givit under utbyggnadstiden. Dessutom skulle sysselsättning inom servicesektorn till inte ringa del skapas för främst kvinnlig arbetskraft, något som utskottet hälsar med tillfredsställelse.

I riksförsäkringsverkets remissvar framhålles att motionärernas syfte tycks vara att skapa en anläggning liknande det kurhotell som verket driver i Tranås och det som är under byggnad i Åre. I verkets remissvar nämns att det av folkpensioneringsfonden ägda kurhotellet i Tranås är mycket eftersökt, och utskottet anser därför att frågan om utrymme för ytterligare en anläggning av liknande slag bör undersökas. Rekreationsanläggningar har stor betydelse utomlands vilket den tabell över kuranstalter i Västtyskland som presenteras i motionerna visar. Enligt tabellen finns där 23 delstatliga, 153 kommunala och 72 privata anstalter. Den föreslagna anläggningen borde utformas så, att en attraktiv rekreativmiljö skapas, som kan repliera på en internationell publik och som även kan förmodas ge positiva verkningar för regionens turistnäring.

I motionerna nämns Vindeln som lämplig lokaliseringsort. Som motiv härför anförs bl. a. att orten har en väl utbyggd samhällsservice. Dessutom finns moderna campingplatser, en väl utbyggd vintersportanläggning, en simhall under planering samt goda fiskevatten.

Beträffande Hällnäs sjukhus, beläget omkring 15 kilometer från Vindelns tätort, har i remissvar från medicinska fakulteten vid Umeå universitet anförts att sjukhuset möjligen borde kunna bilda kärnan i den föreslagna anläggningen. En påtaglig fördel är också att Vindeln ligger nära Lycksele lasarett och Umeå region-sjukhus, där eventuell specialistvård kan erhållas. De vårdinrättningar av olika slag som finns i området har medfört att där även finns arbetskraft, som traditionellt är inställd på serviceuppgifter av vårdkaraktär.

Utskottet anser bl. a. mot bakgrund av vad som ovan anförts att anläggningen bör lokaliseras till Vindelns kommun. Befolkningsstrukturen inom kommunen är dessutom sådan att rekrytering av arbetskraft till anstalten inte bör vålla några svårigheter.

Slutligen vill utskottet erinra om att i anledning av proposition nr 75 vid årets riksdag med förslag om den fortsatta regionalpolitiska stödverksamheten m. m. motioner väckts rörande frågor om möjligheter att beakta regionalpolitiska synpunkter vid lokalisering av vissa typer av sjukhus. Statsutskottet hemställer i sitt utlåtande nr 103, som ännu inte behandlats av riksdagen, att motionerna måtte

avslås och framhåller att de i motionerna upptagna problemen kommer att beaktas utan någon riksdagens åtgärd i förhandenvarande sammanhang.

I svar på enkel fråga i andra kammaren den 23 april i år angående redovisning av projekt för ökad sysselsättning i Vindelälvsdalen framhöll chefen för inrikesdepartementet bl. a. att i arbetsmarknadsstyrelsens regi inventerades lämpliga beredskapsarbetsprojekt. Länsarbetsnämnden i Västerbottens län skall överlämna resultatet av inventeringen till arbetsmarknadsstyrelsen i slutet av maj månad 1970. Enligt vad utskottet erfarit har frågan om anläggande av en kuranstalt i Vindelns i detta sammanhang inte tagits upp.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts anser sig utskottet höra förorda att det av motionärerna upptagna spørsmålet om anläggande av en kuranstalt i Vindelådalen utreds.

Utskottet hemställer således

att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 976 och II: 1130 i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening ger till känna vad utskottet ovan anför.

Stockholm den 20 maj 1970

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Eric Peterson* (fp), Axel Kristiansson* (cp), Helge Karlsson (s), fröken Stenberg (m), herrar Ernst Olsson* (cp), Hansson (s) och Ove Karlsson (s);

från a n d r a kammaren: fru Eriksson i Stockholm (s), herrar Larsson i Borrbj (cp), Nilsson i Bästekille (m), Johansson i Simrishamn* (s), Johansson i Skärstad (cp), Wiklund i Härnösand* (s), fru Fränkel (fp), herrar Häll (s) och Sellgren (fp).

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av fru *Eriksson* i Stockholm, herrar *Helge Karlsson*, *Hansson*, *Ove Karlsson*, *Johansson* i Simrishamn, *Wiklund* i Härnösand och *Häll* (samtliga s), vilka ansett att utskottet bort anföra och hemställa följande:

»Motionärerna hemställer om åtgärder för planering av en kurortsanstalt i Vindelådalen.

Utskottet delar den uppfattning chefen för inrikesdepartementet nyligen gav uttryck åt i svar på en enkel fråga i andra kammaren, nämligen att beredande av

ökade arbetstillfällena i Vindelådalen liksom i angränsande områden är en mycket angelägen uppgift.

Utformningen av den regionalpolitiska stödverksamheten är under prövning i olika sammanhang. Utskottet vill härom med anknytning till motionärernas förslag anföra följande.

I anledning av proposition nr 75 vid årets riksdag med förslag om den fortsatta regionalpolitiska stödverksamheten m. m. har väckts motioner bl. a. rörande frågor om möjligheter att beakta regionalpolitiska synpunkter vid lokalisering av vissa typer av sjukhus. Statsutskottet hemställer i sitt utlåtande nr 103 under hänvisning till att de i motionerna upptagna problemen kommer att beaktas utan någon riksdagens åtgärd i förhandenvarande sammanhang att motionerna måtte avslås.

I det ovannämnda frågesvaret framhöll departementschefen bl. a. att lämpliga objekt för beredningsarbeten inventerades inom arbetsmarknadsverket.

Utskottet har inhämtat att länsarbetsnämnden i Västerbottens län skall överlämna resultatet av inventeringen till arbetsmarknadsstyrelsen i slutet av maj 1970.

Glesbygdsutredningen har till uppgift att utreda glesbygdsproblemen därvid utredningen fortlöpande skall följa den i länen utförda regionalpolitiska utvecklingsplaneringen och tillgodogöra sig dess resultat. Mera speciella utredningsuppgifter har lagts på särskilda sakkunniga för planering av turistanläggningar och friluftsområden m. m. De sakkunniga skall enligt sina direktiv särskilt sträva efter att skapa sysselsättningsstillfällena inom sysselsättningsvaga regioner, och deras arbete skall därför särskilt avse Norrland. Slutligen kan erinras om 1968 års lokaliseringstudning som behandlar den fortsatta lokaliseringspolitiska stödverksamheten och bl. a. torde komma att pröva frågan om en utvidgning av den krets av olika slags sysselsättningsobjekt som skall kunna erhålla lokaliseringspolitiskt stöd.

Utskottet anser att strävandena att förbättra sysselsättningsituationen i Vindelådalen främst bör inriktas på att söka lösa hithörande problem inom ramen för en totalplanering för området. Utskottet förutsätter att en sådan planering kommer till stånd utan onödig tidsutdräkt när det pågående utredningsarbetet ger erforderligt underlag härför. Att bryta ut ett speciellt projekt sådant som det av motionärerna föreslagna ur sitt sammanhang med planeringen i stort inger enligt utskottets mening betänkligheter. Den tveksamhet i fråga om projektet som uttalats av socialstyrelsen och riksförsäkringsverket bör vidare beaktas. Båda ämbetsverken framhåller att stora svårigheter torde uppstå för personalrekryteringen till den föreslagna anläggningen. Det kan anmärkas att riksförsäkringsverket grundar sin uppfattning på praktiska erfarenheter från bl. a. verkets sjukhus i Åre. Som riksförsäkringsverket framhållit är vidare en sådan anläggning i den mån den får anses innebära en satsning på turismen i första hand en kommunal angelägenhet.

Utskottet finner sig mot bakgrunden av det ovan anförda inte kunna tillstyrka motionärernas förslag utan hemställer

att de likalydande motionerna I: 976 och II: 1130 inte må föranleda någon riksdagens åtgärd.»